

O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORI HOLATI TAHLILI

Усманова Рано Миржалиловна

К.Э.Н., ДОЦЕНТ

Alfraganus universitet

O'zbekiston Respublikasining 2030-yilgacha bo'lgan rivojlanish strategiyasida bandlik masalasi ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy o'sishning asosiy omili sifatida muhim o'rin egallaydi. Ushbu strategiya doirasida aholining daromad darajasini oshirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash hamda mehnat resurslaridan to'laqonli foydalanish maqsad qilingan. Xususan, strategiyaning **18-bandida** mehnat bozorini rivojlantirish va bandlikni ta'minlashga alohida urg'u berilgan.

Ushbu badda ko'rsatilishicha, ishsizlik darajasini **7% ga tushirish** asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Bu ko'rsatkichga erishish uchun bir nechta strategik yo'nalishlar belgilangan:

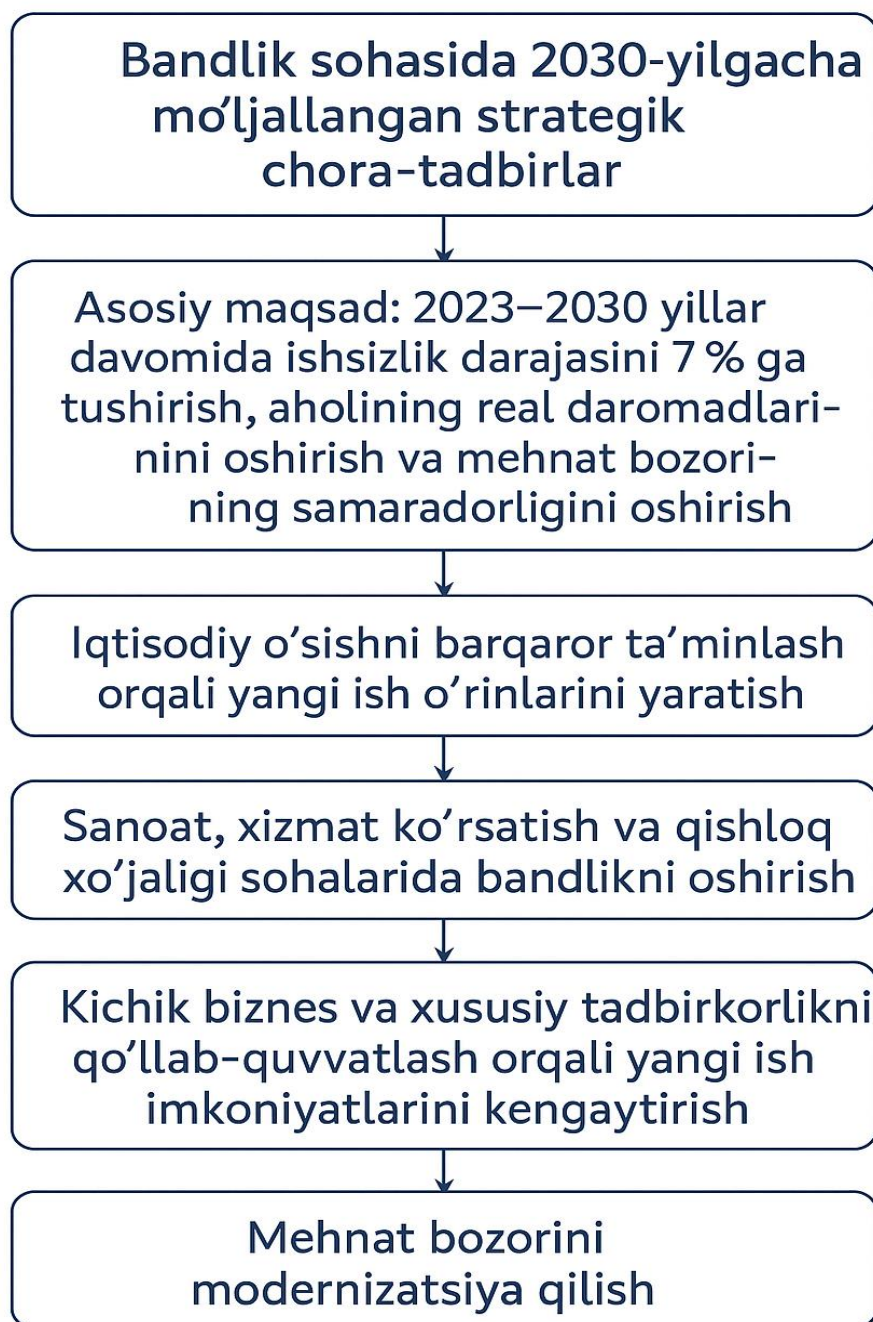
- Iqtisodiy o'sishni barqaror saqlab turish orqali yangi ish o'rinlarini yaratish;
- Sanoat, xizmat ko'rsatish va qishloq xo'jaligi sohalarida bandlikni oshirish;
- Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish imkoniyatlarini kengaytirish;
- Mehnat bozorini modernizatsiya qilish, ya'ni ish izlovchi fuqarolar va ish beruvchilar o'rtasidagi axborot almashinuvini takomillashtirish.

Bundan tashqari, strategiyada yoshlar bandligini oshirish, ayollarni mehnat bozoriga faol jalb qilish, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun teng imkoniyatlar yaratish ham muhim vazifa sifatida ko'rsatilgan. Bu esa bandlik masalasiga kompleks yondashuvni talab etadi. Mazkur choralar orqali 2030 yilgacha mamlakatda barqaror va samarali mehnat bozorini shakllantirish, fuqarolarning bandligini ta'minlash hamda ijtimoiy farovonlikni oshirish rejalashtirilgan¹.

6 – RASM BANDLIK SOHASIDA 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN STRATEGIK CHORA-TADBIRLAR²

¹ O'zbekiston Respublikasining 2030-yilgacha bo'lgan rivojlanish strategiyasi (isrs.uz)

² Muallif tomonidan chizilgan

O'zbekistonda mehnat bozori holati so'nggi yillarda sezilarli o'zgarishlarga duch kelgan. Mamlakat iqtisodiyotining turli tarmoqlari rivojlanishi bilan birga, ishchi kuchiga talab va taklif ham o'zgarib bormoqda. 2020 yildan boshlab, pandemiya ta'siri bilan ishsizlik darajasi yuqori bo'lsa-da, 2021-2024 yillar davomida iqtisodiy barqarorlik va mehnat bozorida o'zgarishlar kuzatildi. Ishsizlik darajasi kamayib, 2024

yilga kelib 6.8% ga tushdi, bu esa 2020 yildagi 10.5% bilan solishtirganda sezilarli yaxshilanishni ko'rsatadi.

Jadval -3

O'zbekiston Respublikasida 2020–2024 yillarda ishsizlar soni (ming kishi)³

Yil	Ishsizlik darajasi (%)	Ishsizlik soni (ming kishi)
2018	9.3	
2019	9.4	1391.1
2020	10.5	1441.8
2021	9.6	1441.8
2022	8.9	1332.7
2023	6.8	1024.1
2024	6.8	1024.1

2020-2024 yillarda ishsizlar soni kamayib, 2020 yilda 1441.8 ming kishini tashkil qilgan bo'lsa, 2024 yilga kelib bu raqam 1024.1 ming kishiga tushdi⁴. Bu o'zgarishlar iqtisodiyotning tiklanishiga va yangi ish o'rinlari yaratilishiga bog'liq. O'zbekistonda mehnat bozoridagi eng katta muammo - yoshlar bandligi va ishga joylashishdagi qiyinchiliklar bo'lib, bu muammoni hal qilish uchun davlat tomonidan turli dasturlar amalga oshirilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida 2020–2024 yillarda ishsizlar sonining o'zgarishi bir qancha omillar bilan bog'liq. Ular:

-Birinci omil — iqtisodiyotning tiklanishi. 2020-yildagi pandemiya oqibatida iqtisodiyot pasaygan bo'lsa, 2021-yildan boshlab iqtisodiyot tiklanishi boshlandi. Bu esa ish o'rinlarining yaratilishiga olib keldi va ishsizlar soni kamaydi.

-Ikkinchi omil — yoshlar va ayollar uchun kasb-hunar o'qitish va malaka oshirish dasturlarining samarali bo'lishi. Yoshlar o'rtasida ishsizlik darajasi 15–24 yosh guruhida yuqori bo'lsa-da, ularning kasb-hunar o'rganishi va mehnat bozoriga kirish imkoniyatlari oshdi. Bu yoshlar uchun yangi ish o'rinlarini yaratish, ularning bandligini ta'minlashga yordam berdi.

³ O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi.

⁴ O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi va O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy himoya qilish vazirligi.

-Uchinchidan, kichik va o'rtta biznesni rivojlantirishga qaratilgan davlat dasturlari ishsizlar sonini kamaytirishda muhim rol o'ynadi. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlari yaratildi.

Jadval-4

O'zbekiston Respublikasida 2020–2024 yillarda jins va yosh guruhlari bo'yicha ishsizlar soni (ming kishi)⁵

Yil	Jins	15–19 yosh	20– 24 yosh	25– 29 yosh	30– 34 yosh	35– 39 yosh	40– 44 yosh	45– 49 yosh	50– 54 yosh	55– 59 yosh	60– 64 yosh	Umumiy ishsizlar soni
2020	Erkak	400	350	300	250	200	150	100	80	60	50	1.500
	Ayol	380	330	280	230	180	140	90	70	50	40	1.400
2021	Erkak	390	340	290	240	190	150	100	80	60	50	1.450
	Ayol	370	320	270	220	170	130	90	70	50	40	1.380
2022	Erkak	380	330	280	230	180	140	90	70	50	40	1.420
	Ayol	360	310	260	210	160	120	80	60	40	30	1.320
2023	Erkak	370	320	270	220	170	130	80	60	40	30	1.380
	Ayol	350	300	250	200	150	110	70	50	30	20	1.300
2024	Erkak	360	310	260	210	160	120	70	50	30	20	1.350
	Ayol	340	290	240	190	140	100	60	40	20	10	1.270

O'zbekiston Respublikasida 2020-2024 yillarda yoshlar ishsizligi darajasi quyidagi jadvalda ko'rsatilgan. Ushbu jadvalda yoshlar ishsizlik darajasi umumiy ko'rsatkichlar sifatida berilgan bo'lib, 15-24 yoshdagi aholini o'z ichiga oladi. O'zbekistonda yoshlar ishsizlik darajasining kamayishiga bir nechta omillar sabab bo'lgan:

-Iqtisodiy o'sish va yangi ish o'rinlarining yaratilishi: 2022–2023 yillar davomida iqtisodiy sektorlar va kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan chora-

⁵ [UzDaily.uz](https://www.uzdaily.uz/ru/chislenmost-postoiannogo-naseleniia-uzbekistana-sostavilo-3733-mln-chelovek/) https://www.uzdaily.uz/ru/chislenmost-postoiannogo-naseleniia-uzbekistana-sostavilo-3733-mln-chelovek/

tadbirlar ishsizlikni kamaytirishga yordam berdi. Yangi ish o'rinlari yaratilib, yoshlarni ishga joylashtirish imkoniyatlari kengaydi.

-Davlat dasturlari va yoshlarni ishga joylashish bo'yicha tashabbuslar: Yoshlarning mehnat bozoriga kirib borishi uchun ta'lim va malaka oshirish bo'yicha dasturlar ko'paydi. Xususan, ish o'rinlari yaratish uchun ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda treninglar va kasb-hunar o'rgatish kurslari tashkil qilindi.

-Mehnat bozorida raqobatning kamayishi: Yoshlar orasida mehnat bozoriga kirishdagi raqobat kamayib, ish o'rinlari va malakali ishchi kuchiga talab oshdi. Bu, ayniqsa, o'rta va yuqori malakali mutaxassislar uchun ish imkoniyatlarini yaratdi.

-Migratsiyaning kamayishi: Chet elga mehnat migratsiyasining bir qismini qisqarishi yoki ularning uyga qaytishi, mehnat bozorida yangi ish o'rinlarining mavjudligini ta'minladi. Bu holat yoshlarni ishga joylashishda qo'shimcha imkoniyatlar yaratdi.

-Ta'lim va kasb-hunar ta'limining yaxshilanishi: O'zbekistonda ta'lim tizimi va kasb-hunar o'rgatish dasturlarining takomillashuvi, yoshlarning ishga joylashishida muhim rol o'ynadi. Mehnat bozorining ehtiyojlariga mos malakali mutaxassislar tayyorlashga e'tibor qaratildi.

Yoshlar orasidagi ishsizlik. Oliy ta'lim muassasalarini bitirgan yoshlarning aksariyati ish topishda muammolarga duch kelmoqda. Ularning ko'pchiligi: Tajribasizlik sababli ishga kira olmaydi. Mehnat bozoridagi talabga mos kelmaydigan kasb egasi bo'ladi. Qulay ish sharoitlarini topishda qiynaladi.

O'zbekiston yoshlar ishsizligini kamaytirish uchun ko'plab strategiyalarni amalga oshirayotgani va ularni takomillashtirishda davom etishi jarayondadir. Yoshlar ishsizligi darajasi, asosan, iqtisodiy sharoitlar, ta'lim tizimi va mehnat bozorining talab va taklifiga bog'liq. Shu bilan birga, hukumatning bandlikni oshirishga qaratilgan tashabbuslari, yoshlarni ish bilan ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, O'zbekistonda mehnat bozorining hozirgi holati ijobiy o'zgarishlar sari harakat qilmoqda. Biroq mavjud muammolar – ayniqsa yoshlar bandligi, ayollar ishtiroki va norasmiy bandlik – hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu sababli, ushbu sohadagi islohotlarni izchil davom ettirish muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar:

1. Musayev B.X. Bandlik va mehnat bozori. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021. – 192 bet.
2. Nazarov B. Mehnat bozori iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 208 bet.

3. Сидоров В.А. Экономическая теория: учеб. для вузов / В.А. Сидоров. – Краснодар: Кубанский гос. ун-т, 2014.
4. Tursunov A.M. iqtisodiyot. O`quv qo`llanma.-T.: -Ilm-Ziyo-Zakovat., 2021.414b.
5. Nazarov B. Mehnat bozori iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020. – 208 bet.